

EDUKACJA I WYKSZTAŁCENIE W MAŁOPOLSCE

RAPORT ZA ROK 2009

maj 2010 r.

SPIS TREŚCI:

1.	WPROWADZENIE	2
2.	STRUKTURA WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW.....	3
3.	EDUKACJA PRZEDSZKOLNA	3
4.	SZKOLNICTWO DZIECI I MŁODZIEŻY	4
	4.1 Nauka języków obcych.....	6
	4.2 Komputeryzacja	7
	4.3 Egzaminacje zewnętrzne.....	9
5.	SZKOLNICTWO WYŻSZE	13
6.	KSZTAŁCENIE DOROSŁYCH	15
	6.1 Kształcenie formalne.....	15
	6.2 Kształcenie pozaformalne.....	15
	6.3 Kształcenie nieformalne.....	16
	6.4 Struktura osób dorosłych uczestniczących w kształceniu ustawicznym.....	17
	6.5 Bariery w kształceniu dorosłych	18
	6.6 Szkolenia w małopolskich przedsiębiorstwach	18
	6.7 Instytucje szkoleniowe.....	19
7.	WNIOSKI.....	21

1. WPROWADZENIE

„Dobrobyt Europy zależy od jej zdolności do stworzenia konkurencyjnych i trwałych miejsc pracy oraz przygotowania pracowników o wysokich kwalifikacjach”¹ – kluczowe znaczenie wysokich kwalifikacji mieszkańców i bezpośrednie przełożenie jakości kapitału ludzkiego na pomyślność w gospodarce jest podkreślane we wszystkich programach i dokumentach krajów wysoko rozwiniętych. Podstawą są prognozy, które mówią, że w 2020 roku ¾ miejsc pracy będzie przypadać w sektorze usług, w tym zdecydowaną przewagę będą miały zawody wymagające złożonych kwalifikacji². W odpowiedzi na te potrzeby, systemy edukacji w Europie rozwijają się.

Z najnowszego raportu Komisji Europejskiej (26 listopada 2009 rok) prezentującego postępy w osiąganiu celów Strategii Lizbońskiej wynika, że w obszarze edukacji Polska może poszczycić się jednymi z najlepszych osiągnięć w skali Europy. Nasz kraj znajduje się wśród trójki krajów, w których zanotowano największy wzrost liczby absolwentów kierunków ścisłych, przyrodniczych i technicznych. Systematycznie rośnie też współczynnik skolaryzacji, a co za tym idzie, wzrasta poziom wykształcenia społeczeństwa. Polska wyraźnie przoduje w zakresie liczby uczniów kontynuujących naukę na poziomie powyżej gimnazjalnego – jedynie 5% młodych ludzi w wieku 18–24 przedwcześnie przerywa naukę. To najlepszy wynik w Europie.

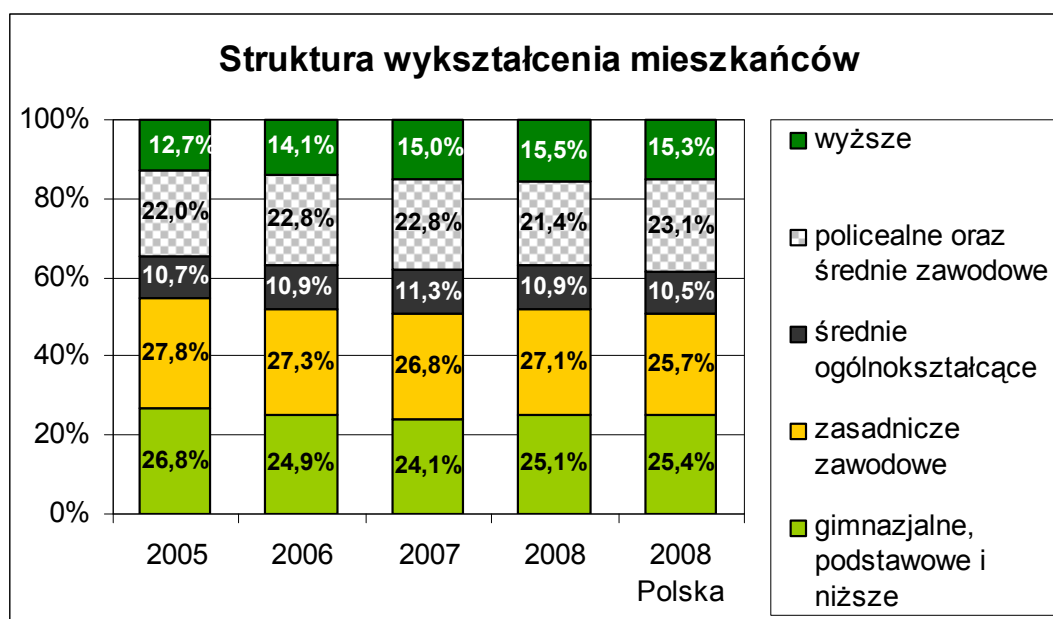
Wskaźniki dotyczące realizacji zapisów Strategii Lizbońskiej niezmiennie pokazują, że negatywnym zjawiskiem w skali kraju są niedoskonałość systemu kształcenia ustawicznego – brakuje między innymi mechanizmów potwierdzania kwalifikacji zdobytych drogą nieformalną, a poziom uczestnictwa dorosłych obywateli w doksztalcaniu jest niski. Działania w obszarze promocji idei kształcenia ustawicznego, zachęcanie do uczenia się przez całe życie i upowszechnianie informacji na temat możliwości planowania kariery wśród obywateli powinny być zatem priorytetem tak w kraju, jak i w Małopolsce. Niezbędne jest także uelastycznianie związków między sferą edukacji i sferą pracy, poprzez, między innymi, wdrażanie Europejskich Ram Kwalifikacji i mechanizmów walidacji kwalifikacji zdobytych drogą nieformalną.

¹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Wspólne zobowiązania na rzecz zatrudnienia, Bruksela, 3 czerwca 2009, str. 6

² Komunikat Komisji „Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy. Przewidywanie wymogów rynku pracy i potrzeb w zakresie umiejętności oraz ich wzajemne dopasowywanie”, Bruksela, sierpień 2008

2. STRUKTURA WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

Wśród mieszkańców Małopolski w wieku powyżej 15 lat największą grupę stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Po 0,5% spadkach w latach 2005-2007 ich odsetek nieznacznie wzrósł w 2008 roku do poziomu 27,1%³. Jest to więcej niż ogólnie w Polsce o około 1,5%. W województwie regularnie rośnie procent Małopolan z wykształceniem wyższym i w 2008 roku wyniósł 15,5% (Polska – 15,3%). W przeciągu ostatniego roku o 1% zwiększył się udział osób z najniższym wykształceniem - tym samym odwróciła się tendencja spadkowa obserwowana w województwie w ostatnich latach – i obecnie znajduje się niemal na takim samym poziomie jak przeciętnie w Polsce. W stosunku do 2006 i 2007 roku w 2008 widocznie zmalał odsetek osób z wykształceniem policealnym oraz średnim zawodowym (Małopolska – 21,4%, Polska – 23,1%). W 2008 w porównaniu z rokiem ubiegłym zmniejszył się także procent Małopolan z wykształceniem ogólnokształcącym (10,9%), nadal jednak jest wyższy niż średnio w kraju (10,5%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Regionalnych

3. EDUKACJA PRZEDSZKOLNA

Zmiany w poziomie upowszechniania edukacji przedszkolnej są w dużej mierze wynikiem zmian demograficznych, zauważalne jest także oddziaływanie wsparcia ze środków Unii Europejskiej. Największą grupę wśród dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, w związku z wprowadzeniem od 2004 roku obowiązku odbycia rocznego przygotowania

³ W momencie przygotowywania opracowania nie były dostępne dane za rok 2009

przedszkolnego, stanowią sześciolatki. W roku szkolnym 1999/2000 do przedszkoli i oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych w województwie małopolskim uczęszczało 42,3 tys. dzieci sześciolatków. Po latach spadków wynikających ze zmian demograficznych liczba ta w roku szkolnym 2008/2009 wyniosła 30,9 tys., to jest o 0,7 tys. mniej niż w roku poprzednim i aż o 11,4 tys. mniej niż 10 lat temu. Jednocześnie w tym okresie zwiększyła się liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli między trzecim a piątym rokiem życia (o około 8,5 tys.). Świadczy to o systematycznym wzroście odsetka dzieci przebywających we wszystkich rodzajach placówek przedszkolnych w przeliczeniu na całą zbiorowość dzieci w wieku przedszkolnym. W 2007 roku przedszkola w Małopolsce oferowały 61,5 tys. miejsc, co stanowiło wzrost o około 2,5 tys. w stosunku do roku 2000⁴.

Średni wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej w skali województwa w 2008 roku wynosił 48,25%⁵ - jest to o ponad 7% więcej aniżeli w roku 2006, kiedy to nie istniała jeszcze możliwość uzyskania wsparcia na zakładanie przedszkoli i oddziałów przedszkolnych ze środków unijnych. W niemal $\frac{3}{4}$ gmin (130 ze 182) wskaźnik ten jest niższy aniżeli średnia wojewódzka. Najpowszechniej edukacją przedszkolną objęte są dzieci w miastach: najwyższy wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej jest w Zakopanem (wynosi 86,77%), w Krakowie (79,28%) i w Tarnowie (75,56%), W 2008 roku w czternastu małopolskich gminach nie funkcjonowały żadne placówki wychowania przedszkolnego, a omawiany wskaźnik wynosił tam 0%. W 2009 roku dzięki uzyskaniu wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki placówki przedszkolne uruchomiło siedem gmin⁶.

4. SZKOLNICTWO DZIECI I MŁODZIEŻY

Na podstawie danych z lat 2005-2009 widać, że struktura uczniów w Małopolsce ulega jedynie nieznacznym zmianom. W województwie stopniowo zmniejsza się odsetek uczniów szkół podstawowych oraz gimnazjalnych i w roku szkolnym 2008/2009 wynosił odpowiednio: 41,4% i 24,2%. W Małopolsce umacnia się za to kształcenie zawodowe – z roku na rok zwiększa się udział uczniów zasadniczych szkół zawodowych i techników. W roku szkolnym 2008/2009 dla zasadniczych szkół zawodowych wyniósł 4,6% - więcej niż średnio w Polsce o 0,3%, natomiast dla techników 11% - o 0,7% więcej niż przeciętnie w kraju. W 2008/2009 wyraźnie wzrósł w Małopolsce odsetek uczniów szkół policealnych (5,5%) nadal pozostając jednak na niższym poziomie niż w Polsce (6,1%). W przypadku liceów ogólnokształcących w

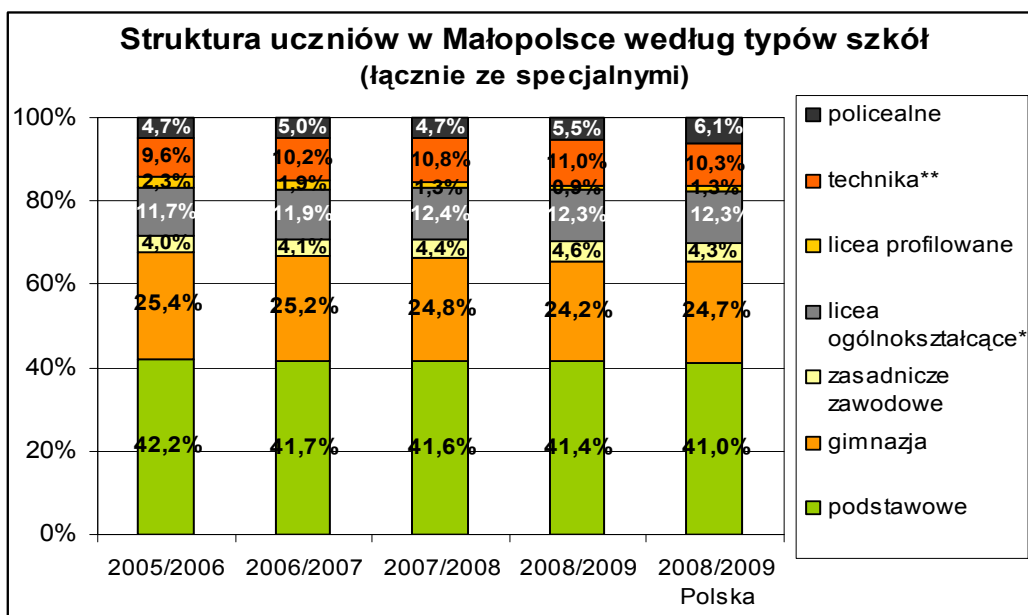
⁴ Dzieci i młodzież w Małopolsce, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków, 2009

⁵ Wskaźnik ten opracowywany jest dla grupy docelowej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Poddziałanie 9.1.1- to liczba dzieci w wieku 3-5 lat objętych edukacją przedszkolną w stosunku do liczby dzieci w tym wieku w gminie ogółem. Dzieci sześciolatków, ze względu na obowiązek odbycia przygotowania przedszkolnego, nie są grupą docelową Poddziałania 9.1.1 PO KL.

⁶ Opracowanie własne WUP w Krakowie (Zespół SR)

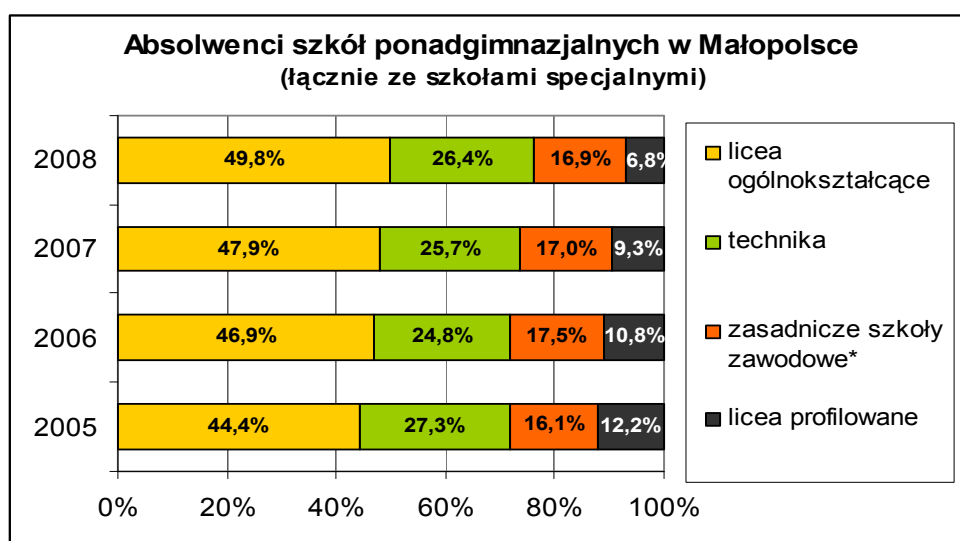
roku szkolnym 2008/2009 udział uczniów zmienił się w odniesieniu do roku poprzedniego jedynie o 0,1% i tak jak średnio w kraju wyniósł 12,3%.

Zanika właściwie kształcenie w liceach profilowanych – w roku szkolnym 2008/2009 uczniowie tych szkół stanowili w Małopolsce niecały procent ogółu uczniów, a w Polsce niewiele więcej bo 1,3%. Taką tendencję potwierdza także zmniejszający się gwałtownie odsetek absolwentów liceów profilowanych - o niemal połowę na przestrzeni czterech lat, a także spadająca liczba placówek oferujących kształcenie profilowe.

* łącznie z liceami uzupełniającymi

** łącznie ze szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe i technikami uzupełniającymi
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Regionalnych

* łącznie ze specjalnymi szkołami przysposabiającymi do pracy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Regionalnych

Począwszy od roku szkolnego 2005/2006 na przestrzeni kolejnych lat zmniejszała się liczba szkół w Małopolsce. Oprócz liceów policealnych, gdzie spadki były najbardziej znaczące, regularnie ubywało szkół podstawowych i zasadniczych zawodowych. Niewielkie tendencje spadkowe obserwowane są także w przypadku liceów ogólnokształcących. Wśród szkół policealnych nastąpił wyraźny spadek liczby placówek pomiędzy rokiem szkolnym 2006/2007 a 2007/2008, poza tym odnotowywany jest wzrost ich liczebności. Regularnie zwiększa się liczba gimnazjów w województwie.

Zmiana liczby szkół (łącznie ze szkołami specjalnymi) w Małopolsce pomiędzy rokiem szkolnym 2005/2006 a 2006/2007, 2006/2007 a 2007/2008 oraz 2007/2008 a 2008/2009

Typ szkoły	05/06 a 06/07	06/07 a 07/08	07/08 a 08/09
podstawowe	-0,2%	-1,7%	-0,5%
gimnazja	1,1%	0,6%	1,7%
zasadnicze zawodowe	-0,6%	-2,4%	-1,3%
licea ogólnokształcące*	-1,0%	0%	-1,5%
licea profilowane	-15,4%	-13,1%	-20,9%
technika**	-0,5%	4,4%	-2,8%
policealne	2,3%	-15,1%	1,5%

* łącznie z liceami uzupełniającymi

** łącznie ze szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe i technikami uzupełniającymi
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Regionalnych

4.1 Nauka języków obcych

Języki obce nauczane są w szkołach w ramach zajęć obowiązkowych oraz dodatkowych. Zajęcia obowiązkowe odbywają się zgodnie z ramowymi planami nauczania zatwierdzonymi przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Dodatkowe lekcje z języka organizuje dyrektor korzystając z godzin będących do jego dyspozycji.

Zdecydowanie najpopularniejszym językiem obcym w małopolskich szkołach jest język angielski. Z roku na rok coraz większa część małopolskich uczniów uczy się go w ramach przedmiotu obowiązkowego. W roku szkolnym 2008/2009 było to już 87,7% ogółu młodzieży ze szkół wszystkich typów. Sporo uczniów, 30% brało również udział w obowiązkowych zajęciach niemieckiego. Pozostałe języki nauczane są w szkołach zdecydowanie rzadziej. Na przestrzeni lat stopniowo maleje procent młodzieży uczącej się obowiązkowo francuskiego (3,8%) i rosyjskiego (2,4%). Popularność łacińskiego, włoskiego i hiszpańskiego jako języka obowiązkowego od lat utrzymuje się na podobnym poziomie gromadząc na zajęciach mniej niż 1% małopolskich uczniów.

Uczniowie objęci obowiązkowym nauczaniem języków obcych w latach 2005-2009

	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
angielski	65,6%	66,3%	80,1%	87,7%
niemiecki	30,6%	29,7%	29,8%	28,9%
francuski	4,6%	4,5%	4,0%	3,8%
rosyjski	3,2%	2,9%	2,7%	2,4%
łaciński	0,8%	0,8%	0,9%	0,8%
włoski	0,4%	0,4%	0,4%	0,5%
hiszpański	0,2%	0,2%	0,2%	0,3%

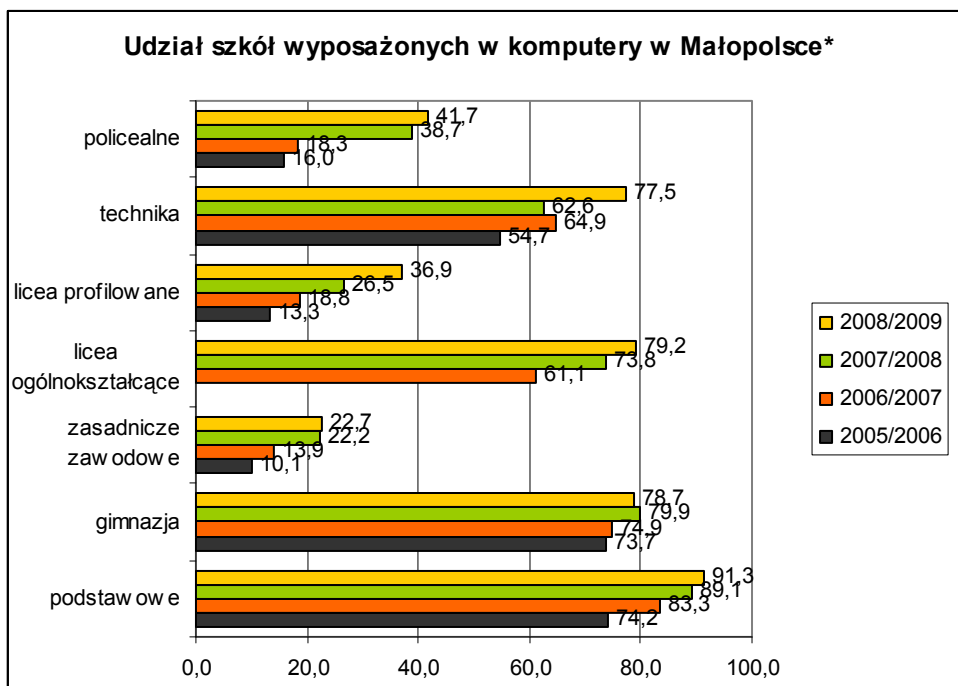
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Regionalnych

Dodatkowe zajęcia z języka organizowane są przede wszystkim w gimnazjach. W szkołach tych w roku szkolnym 2008/2009 najczęściej nauczano dodatkowo języka niemieckiego. Podobnie zresztą jak w szkołach ponadgimnazjalnych. Natomiast w szkołach podstawowych wśród zajęć dodatkowych dominował język angielski.

4.2 Komputeryzacja

Poprawia się poziom komputeryzacji w Małopolskich szkołach. Na przestrzeni ostatnich lat wyraźnie wzrósł odsetek szkół wyposażonych w komputery. W szkołach podstawowych w roku szkolnym 2008/2009 wyniósł 91%. W gimnazjach, technikach i liceach ogólnokształcących niemal 80%. Zdecydowanie najgorzej wygląda sytuacja w zasadniczych szkołach zawodowych – w roku szkolnym 2008/2009 niewiele ponad 20% posiadało komputery. Trzeba jednak pamiętać, że szkoły ponadgimnazjalne zorganizowane są najczęściej w zespoły szkół, gdzie występuje wspólne użytkowanie komputerów, które wykazywane są raz przez jedną ze szkół⁷.

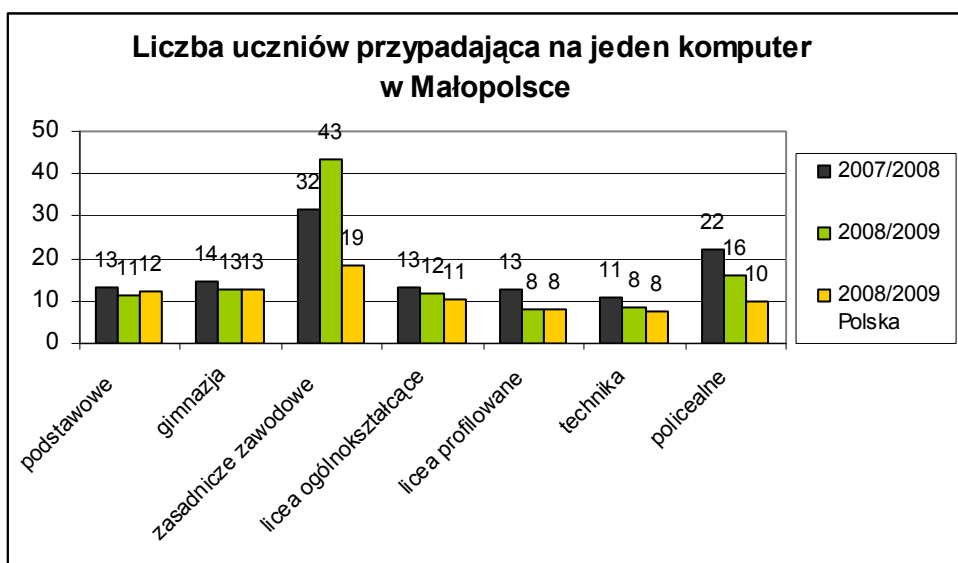
⁷ Edukacja w województwie małopolskim w roku szkolnym 2008/2009. Informacja sygnałna, Urząd Statystyczny w Krakowie, 2009.

* bez szkół specjalnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Regionalnych

Uczniowie małopolskich szkół mają coraz lepsze warunki do kształcenia się w zakresie technologii informacyjnych. W roku szkolnym 2008/2009 w porównaniu do roku poprzedniego we wszystkich szkołach, za wyjątkiem zasadniczych zawodowych, zmalała liczba uczniów przypadających na jeden komputer. W technikach i szkołach policealnych, gdzie sytuacja wygląda najlepiej, wyniosła 8. Niepokojąco wzrosła liczba uczniów przypadających na jeden komputer w zasadniczych szkołach zawodowych z 32 w 2007/2008 roku do 43 w roku szkolnym 2008/2009. Było to aż o 24 uczniów więcej niż przeciętnie w kraju.

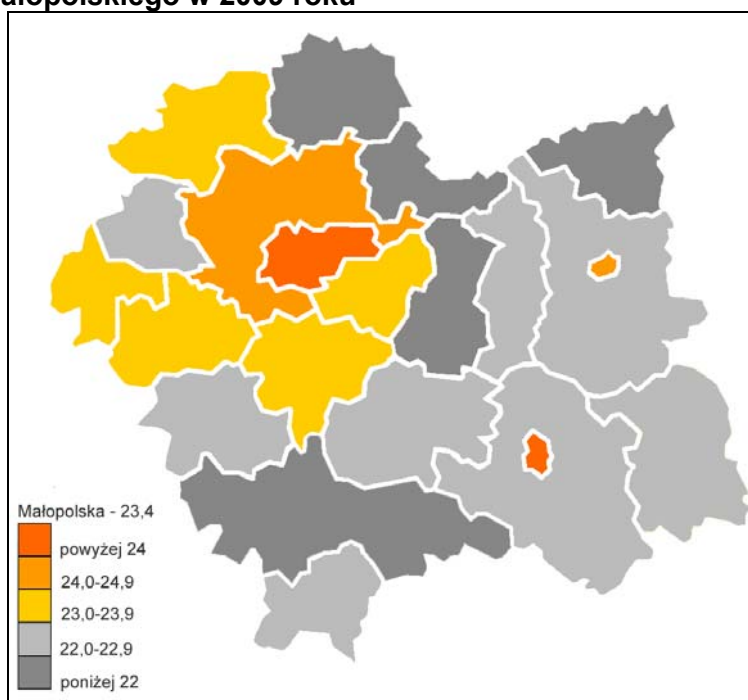
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Regionalnych

4.3 Egzaminy zewnętrzne

Egzaminy zewnętrzne stanowią zwieńczenie edukacji na poszczególnych poziomach. Celem sprawdzianu jest zbadanie, w jakim stopniu uczniowie kończący szóstą klasę szkoły podstawowej opanowali umiejętności: czytania, pisania, rozumowania, korzystania z informacji i wykorzystywania wiedzy w praktyce. W 2009 roku do sprawdzianu przystąpiło 37 225 małopolskich uczniów. Statystyczny uczeń w województwie osiągnął wynik 23,4 punkty na 40 możliwych, więcej o 0,8 punktów niż przeciętny uczeń w Polsce (22,6)⁸.

W Małopolsce, podobnie jak w latach ubiegłych na sprawdzianie lepiej poradzili sobie uczniowie ze szkół zlokalizowanych w dużych miastach powyżej 100 tys. mieszkańców (26,3 punkty) niż uczniowie ze szkół wiejskich (22,3 punkty). W 2009 roku utrzymały się także znaczne różnice pomiędzy powiatami. Ponownie najwyższe wyniki zanotowali uczniowie ze szkół w miastach Krakowie i Nowym Sączu. Najniższe (w 2009 roku) uczniowie ze szkół w powiatach miechowskim i dąbrowskim⁹.

Średni wynik punktowy ze sprawdzianu po szkole podstawowej w powiatach województwa małopolskiego w 2009 roku

Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Krakowie

Egzamin gimnazjalny, sprawdzając osiągnięcia uczniów klas trzecich stanowi równocześnie podstawę wyboru dalszej ścieżki kształcenia. W 2009 roku po raz pierwszy składał się nie tylko z części humanistycznej i matematyczno – przyrodniczej, ale także z językowej. Z

⁸ Por. Sprawozdanie ze sprawdzianu w szóstej klasie szkoły podstawowej w 2009 roku. Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie, Kraków, maj 2009.

⁹ tamże

każdej z części uczeń mógł zdobyć maksymalnie 50 punktów. W 2009 roku zaświadczenia o wynikach egzaminu otrzymało 42 118 małopolskich uczniów. Średnio małopolscy gimnazjaliści z części humanistycznej otrzymali 32,6 punktów, a z części matematycznej 27,2 punktów. Zdecydowana większość (83%) uczniów z województwa wybrała do zdawania język angielski otrzymując średnio 30,3 punktów. Pozostali zdecydowali się na język niemiecki (16,3%), nieliczni na francuski (0,7%) i jedna osoba na język rosyjski¹⁰.

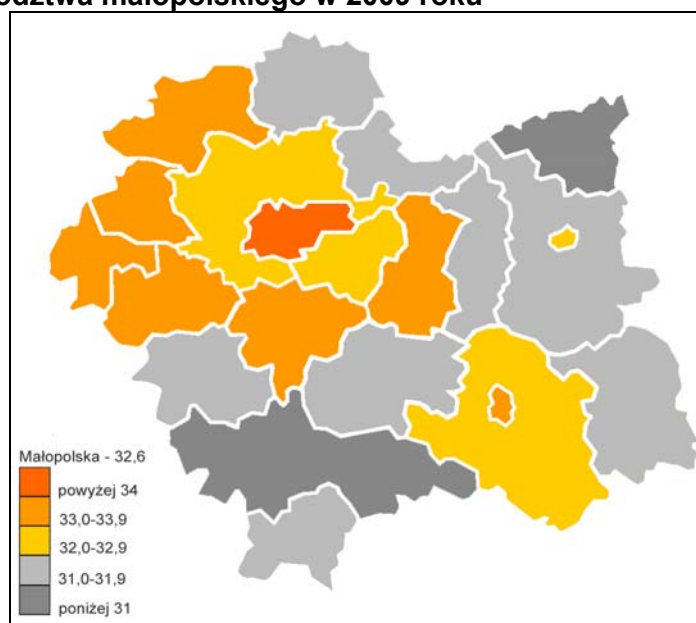
Generalnie małopolscy gimnazjaliści osiągnęli lepsze wyniki na egzaminie niż średnio uczniowie w Polsce. Negatywnym zjawiskiem jest jednak pogłębiająca się różnica pomiędzy wynikiem z części humanistycznej i matematyczno – przyrodniczej. Niepokoją także znaczne różnice pomiędzy uczniami z poszczególnych powiatów: zarówno z częścią humanistyczną jak i matematyczną najlepiej poradzili sobie uczniowie ze szkół w Krakowie i Nowym Sączu, najslabiej natomiast gimnazjaliści z powiatu dąbrowskiego.

Wyniki punktowe egzaminu gimnazjalnego w Małopolsce

	2008	2009	Polska 2009
cz. humanistyczna	32,2	32,6	31,7
cz. matematyczno – przyrodnicza	28,2	27,2	26,0
język angielski	-	30,3	30,6
język niemiecki	-	34,1	33,0

Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Krakowie i CKE

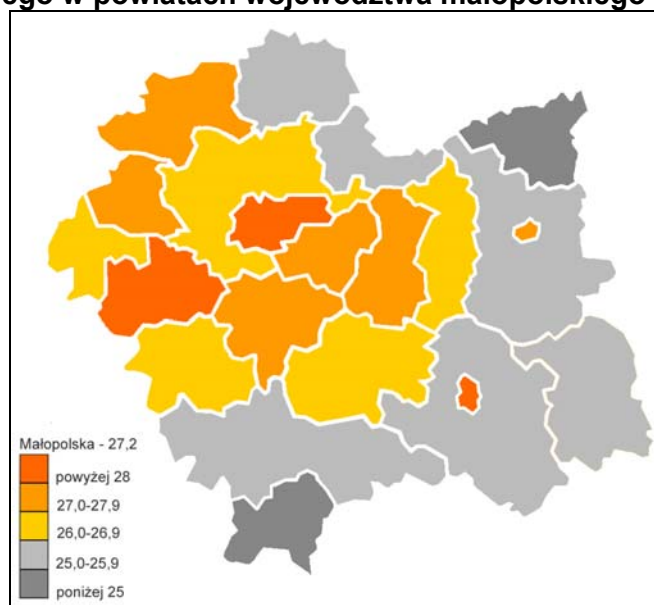
Średni wynik punktowy z części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego w powiatach województwa małopolskiego w 2009 roku

Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Krakowie

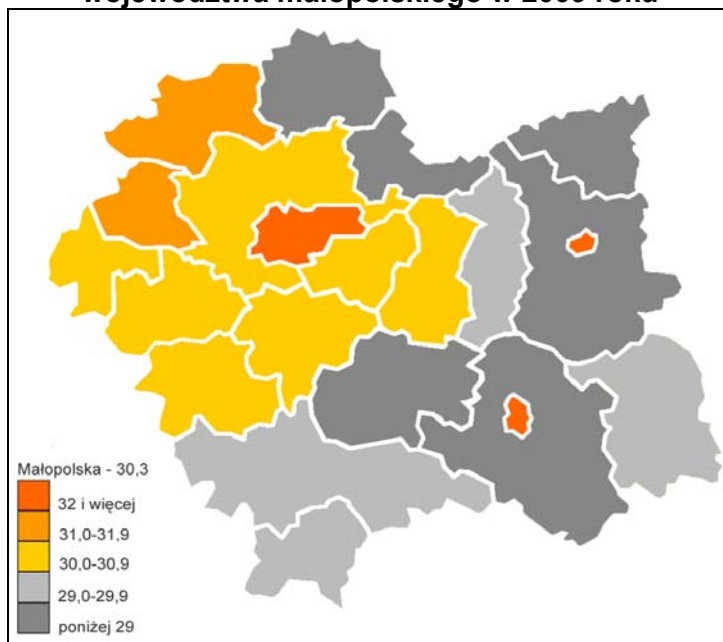
¹⁰ Sprawozdanie z egzaminu gimnazjalnego w roku 2009, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie, Kraków, Czerwiec 2009.

Średni wynik punktowy z części matematyczno – przyrodniczej egzaminu gimnazjalnego w powiatach województwa małopolskiego w 2009 roku

Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Krakowie

Średni wynik punktowy z języka angielskiego z egzaminu gimnazjalnego w powiatach województwa małopolskiego w 2009 roku

Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Krakowie

Egzamin maturalny w 2009 roku składał się z: obowiązkowego język polskiego (egzamin ustny na jednym poziomie i egzamin pisemny na poziomie podstawowym lub rozszerzonym), wybranego języka obcego nowożytnego (egzamin ustny i pisemny, w obu przypadkach na poziomie podstawowym lub rozszerzonym) oraz przedmiotu wybranego z listy przedmiotów do wyboru (egzamin na poziomie podstawowym lub rozszerzonym). W Małopolsce w 2009 roku do matury w pierwszym podejściu przystąpiło 36 645 osób. Spośród nich 30 477 (83%) osób zdało. Ponownie najlepiej poradzili sobie uczniowie liceów ogólnokształcących, gdzie

zdawalność wyniosła 92%, najgorzej natomiast uczniowie techników uzupełniających (zdawalność 31%) i liceów uzupełniających (zdawalność 45%). Małopolscy maturzyści w 2009 najczęściej wybierali język angielski (85%). 12% zdecydowało się zdawać język niemiecki, 2% rosyjski. Język francuski, hiszpański i włoski zdawało mniej niż 1% uczniów z województwa. W ramach przedmiotu wybranego najwięcej małopolskich maturzystów zdecydowało się na: geografę (39%), wiedzę o społeczeństwie (18%), matematykę (16%) i biologię (16%). Uczniowie z województwa w większości (74%) podchodzili do egzaminów na poziomie podstawowym. Warto przy tym zauważyć, że chociaż zdających matematykę było niewielu to właśnie wśród nich stosunkowo najwięcej (43%) zdawało egzamin rozszerzony¹¹.

Uczniowie kończący szkoły zawodowe (zasadnicze zawodowe, technika, szkoły policealne) powinni przystąpić do egzaminu zawodowego, który potwierdza, czy zdający nabył wystarczające kwalifikacje do podjęcia pracy w swoim zawodzie. W 2009 roku do egzaminów organizowanych przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną w Krakowie najwięcej małopolskich uczniów podeszło w zawodach: technik ekonomista, technik mechanik i technik informatyk oraz w zawodach: kucharz małej gastronomii, sprzedawca i mechanik pojazdów samochodowych. Wśród absolwentów zasadniczych szkół zawodowych zdawalność zarówno części praktycznej jak i teoretycznej w większości zawodów wyniosła ponad 80%. Osoby, które nie otrzymały pozytywnej oceny problemu miały przede wszystkim z częścią teoretyczną. Absolwenci techników i szkół policealnych ogólnie uzyskali gorsze wyniki na egzaminie niż uczniowie zasadniczych szkół zawodowych. Zdawalność (łącznie części pisemnej i praktycznej) w zależności od zawodu wahała się pomiędzy 40% w przypadku m.in. technika mechanika i technika elektronika, a 80% w zawodach: technik żywienia i gospodarstwa domowego, kucharz czy technik usług fryzjerskich. Za wyjątkiem technika informatyka we wszystkich najpopularniejszych zawodach uczniowie lepiej radzili sobie z teorią niż praktyką.

Egzaminy zawodowe organizują także izby rzemieślnicze. Według danych przekazanych przez izby rzemieślnicze z Małopolski w 2008¹² roku najwięcej osób ubiegało się o tytuł czeladnika w zawodach: fryzjer, mechanik pojazdów samochodowych i stolarz. Zdawalność egzaminu w niemal wszystkich zawodach wyniosła ponad 90%¹³.

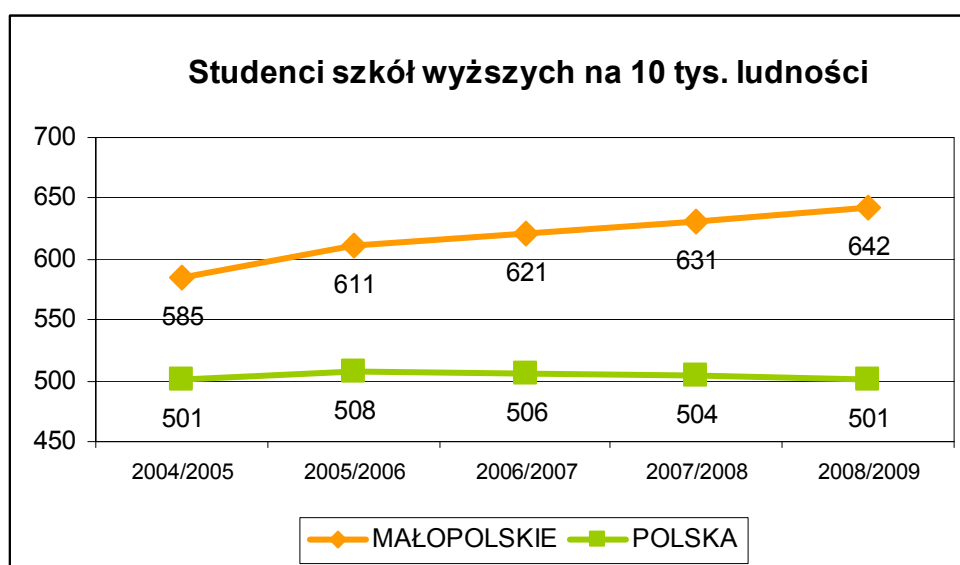
¹¹ Sprawozdanie z egzaminu maturalnego 2009, Okręgową Komisja Egzaminacyjna w Krakowie, Kraków, czerwiec 2009.

¹² W momencie przygotowywania opracowania nie były dostępne dane za rok 2009

¹³ „Nauka zawodu w małopolskich szkołach 2009”, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków, listopad 2009

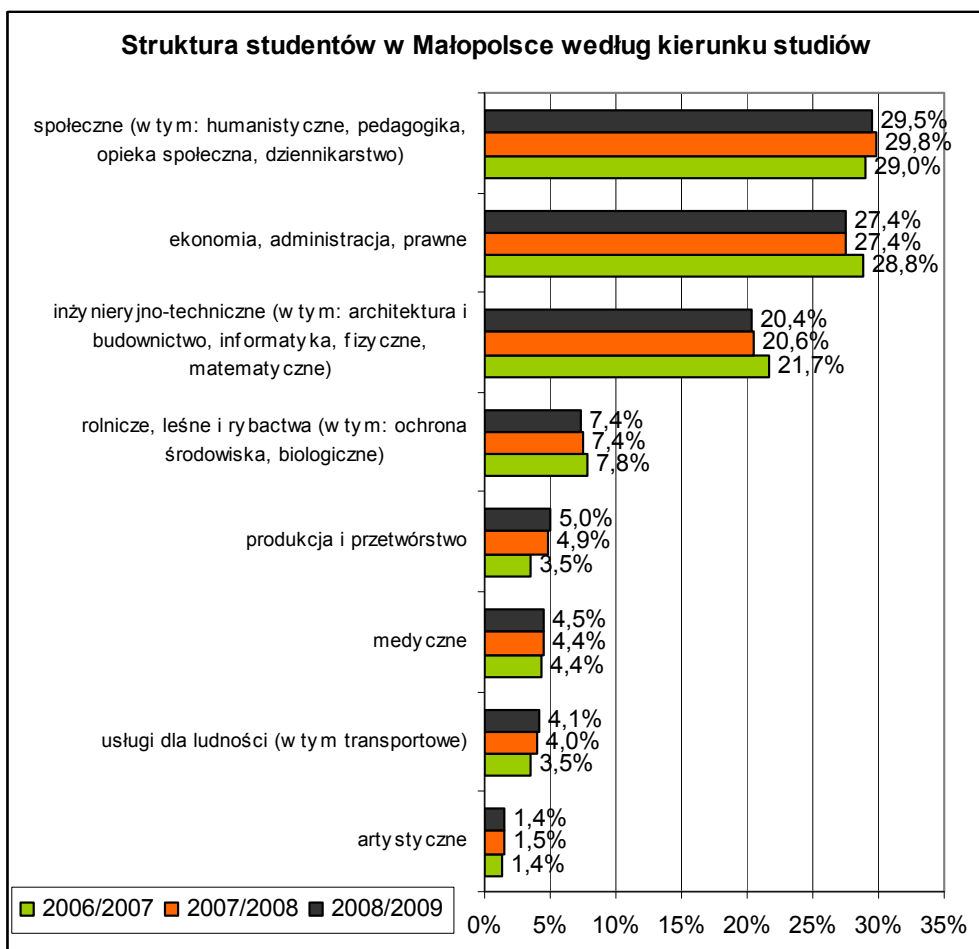
5. SZKOLNICTWO WYŻSZE

W roku akademickim 2008/2009 po raz kolejny przybyło studentów na małopolskich uczelniach. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców było ich 642, o 141 więcej niż średnio w Polsce. W 32 szkołach wyższych uczyło się w sumie 211 077 osób, tj. o 2% więcej niż w roku ubiegłym. 76% spośród nich studiowało na uczelniach publicznych, większość w trybie stacjonarnym. Studenci wieczorowi, zaocznicy i eksternistyczni stanowili razem 44% ogółu małopolskich studentów. W roku akademickim 2008/2009 ponownie umocniła się pozycja kobiet, których odsetek wyniósł ogółem 57%, przy czym aż 75% na Uniwersytecie Pedagogicznym i tylko 29% na uczelniach technicznych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Regionalnych

Małopolscy studenci preferują naukę na kierunkach społecznych i ekonomicznych. W roku akademickim 2008/2009 ponad połowę wszystkich studentów w województwie stanowili studenci nauk humanistycznych, pedagogiki, ekonomii, administracji, prawa itp. Co niepokojące, kolejny rok z rzędu spadł odsetek studiujących tzw. kierunki ścisłe (inżynierijno techniczne, informatykę, architekturę itp.). Na przestrzeni ostatnich trzech lat stopniowo zwiększał się natomiast procent kształcących się w kierunkach związanych z produkcją i przetwórstwem oraz usługami dla ludności.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Regionalnych

Dużą popularnością w województwie cieszyły się studia podyplomowe i doktoranckie. Na studiach podyplomowych w roku akademickim 2008/2009 zapisanych było 15 627 słuchaczy, z czego 66% stanowiły kobiety. W grupie 4 270 uczestników studiów doktoranckich także dominowały kobiety (52%).

Akademickie centrum Małopolski znajduje się w Krakowie. To tutaj większość uczelni prowadzi główną działalność m.in. największa uczelnia publiczna – Uniwersytet Jagielloński oraz największa uczelnia niepubliczna – Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Ofertę edukacyjną na poziomie wyższym w województwie uzupełniają m.in. uczelnie w Tarnowie, Nowym Sączu i Suchej Beskidzkiej, sieć ośrodków zamiejscowych np. w Zakopanem, Limanowej, Wadowicach czy Gorlicach, oraz ośrodki zamiejscowe prowadzone przez szkoły wyższe z Warszawy i Radomia¹⁴.

¹⁴ Edukacja w województwie małopolskim w roku szkolnym 2008/2009. Informacja sygnałna, Urząd Statystyczny w Krakowie, 2009.

6. KSZTAŁCENIE DOROSŁYCH

Kształcenie osób dorosłych określane terminem kształcenie ustawiczne może odbywać się w różnej formie: w szkołach dla dorosłych (kształcenie formalne), na różnego rodzaju zorganizowanych szkoleniach, seminariach, konferencjach (kształcenie pozaformalne) oraz poprzez samokształcenie (kształcenie incydentalne, nieformalne).

6.1 Kształcenie formalne

W roku szkolnym 2008/2009 w Małopolsce funkcjonowało w sumie 279 szkół dla dorosłych, w których kształciło się łącznie 20 613 tys. dorosłych osób¹⁵. Jest to o 1 191 uczniów więcej niż przed rokiem. Na wzrost wpłynęło zwłaszcza zwiększenie liczby uczniów liceów, o 2 288 przypadków w stosunku do roku ubiegłego. Zmalała natomiast liczba techników – z 93 w roku szkolnym 2007/2008 do 74 w roku bieżącym. Tym samym zmalała także liczba kształcących się w nich osób – o blisko tysiąc.

Szkoły dla dorosłych w Małopolsce w roku szkolnym 2008/2009

Typ szkoły	Liczba szkół	Liczba uczniów
Gimnazja	3	185
Zasadnicze zawodowe	8	263
Licea ogólnokształcące (w tym uzupełniające)	192	15 370
Licea profilowane	2	93
Technika (w tym uzupełniające)	74	4 702

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

6.2 Kształcenie pozaformalne

Za wskaźnik osiągania celów Strategii Libońskiej, w ramach programu „Edukacja i Szkolenie 2010”, uznaje się poziom uczestnictwa w kształceniu pozaformalnym osób w wieku 25–64 lat, w ciągu minionych czterech tygodni. Jest to jeden z pięciu wskaźników referencyjnych w dziedzinie kształcenia i szkoleń. Edukacja formalna i jej jakość według wskaźników programu „Edukacja i szkolenie” stawiają Polskę na czele rankingu państw europejskich, natomiast wskaźnik dotyczący kształcenia pozaformalnego dorosłych jest niski. Równocześnie zmiany w tym obszarze dokonują się powoli: w roku 2003 wartość wskaźnika uczestnictwa w kształceniu pozaformalnym dla całej Polski wynosiła 4,4%, w roku 2004 - 5%, w roku 2005 - 4,9%, w roku 2006 - 4,7%, w roku 2007 - 5,1%, a w roku 2009 –

¹⁵ Edukacja w województwie małopolskim w roku szkolnym 2008/2009. Informacja sygnałowa nr 19, Urząd Statystyczny w Krakowie, 2009.

5,2%¹⁶. Dla porównania, analogiczny średni wskaźnik dla Unii Europejskiej, w latach 2006 – 2009 oscyluje w okolicach 12%. Udział dorosłych Małopolan w doksztalcaniu się nie ulega zatem zasadniczym zmianom: średnio co czwarty pytany Małopolanin w wieku 25-64 deklaruje, że doksztalał się przeciągu ostatniego roku¹⁷.

Formy szkoleń, z jakich najczęściej korzystają Małopolanie, to szkolenia zewnętrzne, a następnie szkolenia wewnętrzne w miejscu pracy. Mało popularny jest e-learning. Najczęściej Małopolanie szkolą się z zakresu obowiązkowych szkoleń BHP. Ponadto popularne są szkolenia branżowe, obowiązkowe dla określonych grup zawodowych (nauczycieli, lekarzy) oraz konkretne szkolenia dla zawodów technicznych (informatyków, inżynierów). Dużym zainteresowaniem cieszą się także kursy hobbystyczne, niezwiązane wprost z wykonywaną pracą, rozwijające zainteresowania okołozawodowe oraz umiejętności miękkie¹⁸.

Powody doksztalcania się silnie związane są z wymogami i sytuacją na rynku pracy - 59% badanych osób chce poprawić w ten sposób swoje warunki zatrudnienia¹⁹. Znacząca ilość Małopolan edukuje się również po to, by poszerzać swoje zainteresowania. Kilkanaście procent pytanych szkoli się, by zminimalizować ryzyko utraty pracy.

6.3 Kształcenie nieformalne

Kształcenie nieformalne (incydentalne, samokształcenie) nabiera coraz większego znaczenia – niejednokrotnie nauka poprzez doświadczenie, pisma branżowe, nowości internetowe, publikacje itp. staje się podstawą do utrzymania kwalifikacji na poziomie wymaganym przez pracodawców. Wyniki badań z 2009 roku pokazują, że uczestniczy w nim ponad 46% respondentów, najczęściej poprzez korzystanie z różnego rodzaju książek i czasopism, komputera i Internetu²⁰. Mniej popularną formą jest mentoring, korzystanie z doświadczeń współpracowników oraz wykorzystywanie takich instytucji, jak radio, telewizja, biblioteki .

¹⁶ GUS, Aktywność ekonomiczna ludności Polski, II kwartał 2009, Warszawa 2009, s. 89.

¹⁷ Dla porównania, wskaźniki uzyskane we wcześniejszych badaniach były nieco mniej optymistyczne (24% w badaniach Instytutu Socjologii UJ z 2007 , 19,1 % w badaniach BAED w 2006 roku). Do danych z 2009 roku należy podchodzić jednak z dużą ostrożnością. Na uzyskane wyniki znaczący wpływ miał zarówno specyficzny dobór próby, jak i metodologia badania. Wśród przebadanej próby, stosunek osób młodych i z wyższym wykształceniem w stosunku do ogółu był wyższy, aniżeli w populacji. Fakt ten, w powiązaniu ze specyfiką odpowiedzi uzyskiwanych w badaniu prowadzonym techniką wywiadu telefonicznego umożliwiają wskazanie pewnych głównych tendencji i kierunków zmian.

¹⁸ Na podstawie wyników badań „Diagnoza sytuacji w zakresie kształcenia i poradnictwa przez całe życie w Małopolsce w kontekście światowego kryzysu gospodarczego” (Działanie 2.1 ZPORR).

¹⁹ Ibidem

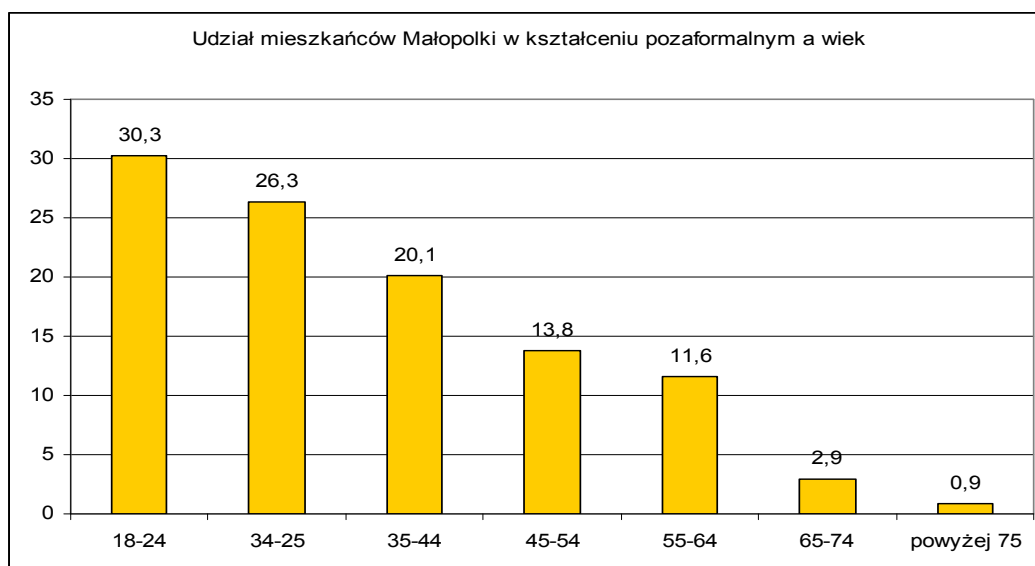
²⁰ Górniak J., Worek B., praca zbiorowa, „Mieszkańcy Małopolski i ich poziom uczestnictwa w kształceniu przez całe życie” 2009 Kraków

Kwalifikacje i kompetencje zdobywa się również wykonując codzienne zadania zawodowe. Znacząca część małopolskich pracodawców akceptuje fakt, że absolwenci szkół wymagają dodatkowego przygotowania, zwłaszcza przez pierwszego pracodawcę, ale oczekują od kandydatów kompetencji i umiejętności wykorzystania wiedzy zdobytej w edukacji formalnej w codziennych sytuacjach. Nie jest istotny poziom zdobytego certyfikatu językowego lecz umiejętność prowadzenia korespondencji firmy w języku obcym.

Ogólnie rzecz biorąc w Polsce nie ma możliwości oficjalnego potwierdzenia kwalifikacji zdobytych w kształceniu nieformalnym. Tymczasem kraje europejskie w większości mają już takie systemy walidacji, co pozwala na większą mobilność zawodową mieszkańców.

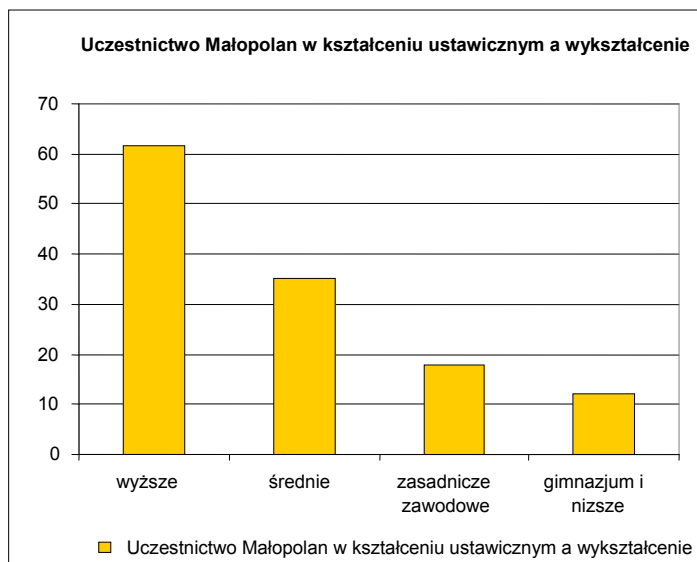
6.4 Struktura osób dorosłych uczestniczących w kształceniu ustawicznym

Badania z 2009 roku potwierdziły prawidłowość, że doksztalcają się osoby młode, z dużych miast, legitymizujące się wykształceniem wyższym. Badanie pokazało również, że w kształceniu ustawicznym uczestniczy wiele osób posiadających wyższe wykształcenie, będących w wieku 55–64 lata. Zatem najważniejszym elementem wpływającym na to, czy osoba się kształci, jest wykształcenie, a następnie wiek, sytuacja materialna i miejsce zamieszkania²¹.

Źródło: Worek B. *Uczestnictwo mieszkańców w kształceniu pozaszkolnym*, [w:] Górniak J, Mazur S. (red), *Diagnoza rynku i wykluczenia społecznego w Małopolsce. Refleksja nad wykorzystaniem wskaźników*, MSAP, Kraków 2007

²¹ Górniak J., Worek B., praca zbiorowa, "Mieszkańcy Małopolski i ich poziom uczestnictwa w kształceniu przez całe życie" 2009 Kraków

Źródło: opracowanie własne Zespołu UJ pod kierunkiem prof. Jarosława Górnika na podstawie wyników badań mieszkańców Małopolski zrealizowanych w okresie od maja do czerwca 2009 w ramach projektu „Diagnoza sytuacji w zakresie kształcenia i poradnictwa przez całe życie w Małopolsce w kontekście światowego kryzysu gospodarczego”

6.5 Bariery w kształceniu dorosłych

Co najmniej 60% pracujących Małopolan w ogóle się nie doksztalca, a zasadniczym powodem jest brak motywacji i przekonanie, że nie przyniesie to wymiernych korzyści na rynku pracy. Tak sądzą przede wszystkim osoby nieaktywne zawodowo, z wykształceniem zasadniczym zawodowym, w wieku 56-65, częściej mężczyźni niż kobiety.

Blisko połowa badanych wydało na doszkalanie poniżej 100 zł, a 27% nie poniosło żadnych wydatków. Duże kwoty na kształcenie wydają głównie osoby młode, studiujące (w tym uczestnicy studiów podyplomowych). Trudno zatem dostrzec jednoznaczną korelację pomiędzy wydatkowaniem a uczestnictwem w kształceniu (brak środków finansowych na szkolenia czy dostęp do nich nie stanowi bariery)²².

6.6 Szkolenia w małopolskich przedsiębiorstwach²³

Duża część pracodawców (43%) chciałaby, aby nowy pracownik był wyposażony we wszystkie niezbędne kwalifikacje, specyficzne dla konkretnego stanowiska pracy. Jednocześnie ponad połowa (w sumie 53%) jest gotowa w mniejszym lub większym zakresie przystać na sytuację, w której pracownik nabywa potrzebne umiejętności w trakcie zatrudnienia (na stanowisku pracy lub uczestnicząc w szkoleniach zapewnianych przez

²²Górnika J., Worek B., praca zbiorowa, „Mieszkańcy Małopolski i ich poziom uczestnictwa w kształceniu przez całe życie” 2009 Kraków

²³ Na podstawie wyników badań przeprowadzonych wśród małopolskich przedsiębiorców w ramach projektu „Diagnoza sytuacji w zakresie kształcenia i poradnictwa przez całe życie w Małopolsce w kontekście światowego kryzysu gospodarczego” (Działanie 2.1 ZPORR)

pracodawcę)²⁴. Pracodawcy spodziewają się przede wszystkim umiejętności obsługi komputera, znajomości języków obcych i posiadania prawa jazdy.

W 2008 roku szkolenia swoim pracownikom zapewniało 73% przebadanych przedsiębiorstw. Były to przede wszystkim kursy i szkolenia zewnętrzne. Szkolenia w zdecydowanej większości finansowali pracodawcy - środki z Europejskiego Funduszu Społecznego to tylko 11% wskazań. Większość pracodawców (3/4 badanych) twierdzi, że kryzys w zasadzie nie ma wpływu na plany związane ze szkoleniami pracowników.

Przedsiębiorcy oczekują wsparcia od instytucji publicznych, zarówno w postaci środków finansowych, jak i informacji na temat oferty szkoleniowej i jakości usług realizujących ją instytucji. 90% pytanym oczekiwaloby zwrotu części kosztów szkoleń, 81% utworzenia platformy internetowej, na której dostępna byłaby informacja o wszystkich dostępnych w regionie szkoleniach, 71% pytanym życzyłoby sobie przeprowadzania oceny jakości instytucji szkoleniowych (tworzenia rankingów), a około połowa – pomocy w określaniu potrzeb szkoleniowych w przedsiębiorstwach²⁵.

6.7 Instytucje szkoleniowe

Baza danych „Rejestr Instytucji Szkoleniowych” zawiera informacje o ponad 600 instytucjach szkoleniowych działających w regionie²⁶. Szacuje się, że jest to znacząca większość wszystkich instytucji tego typu w Małopolsce (ok. 70%)²⁷. Liczba instytucji aktywnych w RIS podlega nieznacznym wahaniom: niektóre instytucje rezygnują z wpisu do RIS ze względu na zaprzestania działalności szkoleniowej lub zaprzestanie współpracy z powiatowymi urzędami pracy. Jednocześnie corocznie powstaje kilkadziesiąt nowych instytucji szkoleniowych, które przedstawiają swoją ofertę w bazie danych i uzyskują wpis do RIS, otwierając sobie tym samym możliwości pozyskiwania środków publicznych na szkolenia osób bezrobotnych i poszukujących pracy. Do danych zawartych w bazie należy podchodzić z dużą ostrożnością, gdyż są to informacje o charakterze deklaratoryjnym.

²⁴ Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy przyjmując nowych pracowników do pracy oczekuje Pan/Pani, że do pracy na zajmowanym stanowisku powinni oni posiadać: 1. Wszystkie potrzebne umiejętności, 2. Większość potrzebnych umiejętności, 3. Przynajmniej podstawowe umiejętności, a pozostałe zdobędą w trakcie zatrudnienia, 4. Wszystkie potrzebne umiejętności zdobędą w trakcie zatrudnienia”.

²⁵ Krupnik S, Szczucka A, „Czekając na kryzys. Kształcenie pracowników w Małopolsce w latach 2008-2009”, 2009, Kraków

²⁶ Zgodnie z artykułem 20 Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (z późniejszymi zmianami), instytucja szkoleniowa oferująca szkolenia dla bezrobotnych i poszukujących pracy może uzyskać zlecenie finansowane ze środków publicznych na prowadzenie szkoleń po uzyskaniu wpisu do rejestru instytucji szkoleniowych, prowadzonego przez Wojewódzki Urząd Pracy właściwy ze względu na siedzibę instytucji szkoleniowej. Tryb dokonywania wpisu w rejestrze instytucji szkoleniowych określa Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 27 października 2004 r. w sprawie rejestru instytucji szkoleniowych obowiązujące od dnia 1 grudnia 2004 r. (Dziennik Ustaw Nr 236 z dnia 29 października 2004).

²⁷ Górniak, Jelonek, Worek, Małodzińska, Krupnik „Kształcenie ustawiczne w Małopolsce w opiniach przedstawicieli instytucji działających w obszarze kształcenia ustawicznego” – badanie jakościowe, Kraków, 2007.

Na przestrzeni całego 2009 roku w Rejestrze Instytucji Szkoleniowych województwa małopolskiego aktywnych było 727 podmiotów²⁸. Co siódma instytucja (109) została w połowie roku wykreślona z rejestru, ze względu na nieprzedłożenie wymaganego wniosku aktualizacyjnego²⁹. W efekcie, według stanu na dzień 31.12.2009, w RIS aktywnych było 618 instytucji szkolących, a biorąc pod uwagę oddziały i filie – 705 podmiotów.

Blisko 90% instytucji świadczących usługi szkoleniowe i zarejestrowanych w RIS to instytucje niepubliczne. Większość to jednostki prowadzone przez osoby fizyczne w ramach działalności gospodarczej (279), znacząca liczba (223) to stowarzyszenia, fundacje, spółki lub inne osoby prawne. Jako instytucje szkoleniowe zarejestrowało się także 9 szkół średnich i policealnych, 9 szkół wyższych, 17 zakładów pracy, 2 placówki naukowo-badawcze, 34 centra kształcenia ustawicznego lub praktycznego oraz 47 ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego. 209 spośród wszystkich instytucji zarejestrowanych w RIS jest wpisanych do ewidencji prowadzonej przez jednostki samorządu terytorialnego, a tym samym podlegają przepisom Ustawy o systemie oświaty.

Funkcjonowanie instytucji szkoleniowych w Małopolsce związane jest z dostępnością środków finansowych Unii Europejskiej: najwięcej instytucji szkoleniowych zarejestrowanych w RIS założonych zostało w latach 2006–2008 (w tych latach powstało odpowiednio 47, 56 i 63 instytucje). Równie wysoka liczba instytucji szkoleniowych (53) powstała tylko w 1989 roku.

Wśród najbardziej popularnych szkoleń dominują obowiązkowe szkolenia z BHP. Ponadto w ofercie instytucji szkoleniowych pojawiają się często takie obszary tematyczne, jak: zarządzanie i administrowanie (588 szkoleń), informatyka i wykorzystanie komputerów (556), szkolenia „miękkie” - rozwój osobowościowy i kariery zawodowej (417). Inne powszechnie oferowane szkolenia obejmują języki obce, sprzedaż, marketing, public relations oraz usługi transportowe, w tym kursy prawa jazdy. Mało popularna jest oferta szkoleń o profilu zawodowym (technicznym) z takich obszarów jak: górnictwo i przetwórstwo przemysłowe, w tym przemysł spożywczy, lekki, chemiczny, usługi krawieckie, obuwnicze, usługi stolarskie, szklarskie. A zatem oferta instytucji szkoleniowych zarejestrowanych w bazie RIS jest skierowana przede wszystkim do tych, którzy chcą podnieść kompetencje kluczowe (zwłaszcza językowe i z zakresu obsługi komputerów) oraz umiejętności miękkie. Stosunkowo ograniczona jest podaż szkoleń zawodowych i specjalistycznych.

²⁸ Źródłem wszystkich danych dotyczących instytucji szkoleniowych zarejestrowanych w RIS jest baza danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie - stan na dzień 31.12.2009

²⁹ Można przypuszczać, że instytucje te albo zawiesiły/zakończyły działalność szkoleniową, albo też nie są dłużej zainteresowane możliwością korzystania ze środków publicznych w ramach współpracy z powiatowymi urzędami pracy.

Baza danych RIS pozwala do pewnego stopnia wnioskować na temat jakości usług szkoleniowych. 116 instytucji zarejestrowanych w Małopolsce posiada znaki jakości: akredytację kuratora oświaty lub inne znaki jakości (tj. ISO, PASE i inne). Właściwie wszystkie instytucje szkoleniowe (646) prowadzą badanie efektywności prowadzonych szkoleń. Najczęściej kursy, szkolenia i inne formy podnoszenia kwalifikacji odbywają się w wynajmowanych salach wykładowych, niemal zawsze wyposażonych w sieć teleinformatyczną. 466 spośród zarejestrowanych instytucji deklaruje, że posiada własny sprzęt komputerowy, znacząca część (570) posiada własną bibliotekę lub co najmniej udostępnia na miejscu literaturę i materiały szkoleniowe. Nieco mniej niż połowa instytucji (327) zawiera umowy z pracodawcami dotyczące umiejętności praktycznych uczestników szkoleń. Ponadto instytucje deklarują, że udzieliły pomocy 5 912 osobom bezrobotnym i poszukującym pracy w zakresie znalezienia zatrudnienia.

Według deklaracji instytucji szkoleniowych, liczba uczestników zajęć posiadających status bezrobotnego w poprzednim roku kalendarzowym (2008) wyniosła 29 070 tys.³⁰ Jest to o około 6 tys. osób mniej niż rok wcześniej. A zatem mamy do czynienia z tendencją spadkową. Jednocześnie jednak, niejako w opozycji do tej tendencji, stale wzrasta liczba osób szkolonych na zlecenie urzędów pracy: w roku 2008 przeszkolono 15 363 tys. osób, czyli o około 1 300 więcej w porównaniu do roku poprzedniego.

7. WNIOSKI

Stalą tendencją w regionie jest **wzrost odsetka osób z wykształceniem wyższym**. W czasie słabszej koniunktury gospodarczej taka struktura wykształcenia lepiej odpowiada wymogom rynku pracy - jak wynika m.in. z badania „Barometr zawodów”, najwięcej ofert pracy w 2010 roku będzie skierowanych do wysoko wykwalifikowanych specjalistów oraz osób wykonujących „zawody robotnicze” (np. posadzkarzy, monterów instalacji budowlanych, hydraulików)³¹

W województwie **umacnia się pozycja kształcenia zawodowego** – z roku na rok zwiększa się odsetek młodzieży uczącej się w zasadniczych szkołach zawodowych i technikach. Nadal

³⁰ Należy nadmienić, że instytucje szkoleniowe posiadające wpis do RIS mogą współpracować z urzędami pracy w całym kraju, a zatem liczba przeszkolonych osób bezrobotnych deklarowana przez instytucje zarejestrowane w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Krakowie nie pokrywa się z liczbą osób bezrobotnych przeszkolonych w Województwie Małopolskim.

³¹ Pilotaż badania przeprowadzony w listopadzie 2009 roku przez Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji – projekt badawczy Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie. Sprawozdanie z badania dostępne na stronie internetowej: www.obserwatorium.malopolska.pl

jednak **większość małopolskiej młodzieży preferuje naukę w szkołach ogólnokształcących**. W 2008 roku wśród osób kończących szkoły ponadgimnazjalne (licea ogólnokształcące, licea profilowane, zasadnicze szkoły zawodowe i technika) połowę stanowili absolwenci liceów. Należy jednak pamiętać o znacznych różnicowaniach pomiędzy powiatami: w Krakowie i Tarnowie licea ukończyło ponad 60% uczniów, natomiast w powiecie proszowickim zaledwie 21%³². W województwie, tak jak i w całym kraju, **zanika edukacja w liceach profilowanych** - na przestrzeni czterech ostatnich lat odsetek absolwentów szkół tego typu spadł w Małopolsce niemal o połowę. Zatem kształcenie w placówkach, które oferują jedynie orientację zawodową (a nie kwalifikacje zawodowe), okazało się mało przydatne na rynku pracy.

W Małopolskich szkołach **młodzież powszechnie uczy się języka angielskiego**. Jest to niewątpliwie pozytywne zjawisko. Niemniej jednak znajomość jednego języka obcego zaczyna być niewystarczająca. Dlatego też za negatywny sygnał należy uznać zmniejszający się odsetek uczniów uczestniczących w obowiązkowych zajęciach z francuskiego czy rosyjskiego.

Poprawia się poziom komputeryzacji w Małopolskich szkołach – poza szkołami zawodowymi, wśród których jedynie 23% dysponuje sprzętem komputerowym, a na jeden komputer przypada aż 43 uczniów. Dla porównania w technikach i liceach profilowanych z jednego komputera korzysta średnio 8 uczniów.

Uogólniając, **w 2009 roku małopolscy uczniowie na sprawdzianie i egzaminie gimnazjalnym osiągnęli lepsze wyniki niż uczniowie w Polsce**. Utrzymały się jednak znaczące różnice między wynikami uczniów z miast i ze wsi (podobnie jak przed rokiem: im większa miejscowość, w której zlokalizowana była szkoła, tym lepszy średni wynik uczącej się tam młodzieży) oraz wynikami uczniów z poszczególnych powiatów (około 5 punktów dzieliło powiaty gdzie młodzież uzyskała średnio najwyższe wyniki i powiaty gdzie uzyskała najniższe).

W roku akademickim 2008/2009 po raz kolejny wzrosła w Małopolsce liczba studentów. Niewielkim zmianom natomiast uległy preferencje co do kierunków kształcenia: nadal ponad połowa młodych osób studiowała nauki humanistyczne, pedagogikę, ekonomię itp., a tylko jedna piąta kierunki inżynierijsko-techniczne. Można jednak oczekiwać, że w kolejnych latach

³² „Nauka zawodu w małopolskich szkołach 2009”, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków, listopad 2009, s. 15.

struktura kształcenia studentów zarówno w Polsce, jak i Małopolsce ulegnie zmianom: według danych z rekrutacji na rok akademicki 2009/2010 politechniki miały tyle samo chętnych co uniwersytety³³. Ponadto w skali kraju w pierwszej dwudziestce najpopularniejszych kierunków studiów jedną trzecią stanowiły tzw. kierunki zamawiane³⁴: na wysokim czwartym miejscu znalazło się budownictwo (w roku akademickim 2007/2008 było na miejscu jedenastym), za nim m.in. informatyka, inżynieria środowiska, ochrona środowiska, biotechnologia, automatyka i robotyka, mechanika i budowa maszyn³⁵.

Zjawiskiem pozytywnym jest utrzymanie tendencji **wzrostu uczestnictwa mieszkańców w kształceniu ustawicznym**. Jednak procentowy udział mieszkańców w tym procesie jest nadal poniżej średnich w wielu krajach europejskich. W kształceniu pozaformalnym średnio uczestniczy około 25% mieszkańców, największa ilość osób korzysta z różnych form samokształcenia (około 40%). Zatem, w procesie kształcenia ustawicznego **nadal nie uczestniczy prawie 60% mieszkańcy Małopolski. Głównym powodem jest brak motywacji a nie bariery finansowe czy dostęp do szkoleń**. Zatem głównym problemem do wsparcia w tym zakresie jest podnoszenie motywacji, wpływanie na świadomość mieszkańców dorosłych oraz kształtowanie właściwej postawy wśród dzieci już od najmłodszych lat. Należy kontynuować działania związane z promocją uczenia się przez całe życie i mobilnością zawodową. Działania zwiększające motywację powinny być intensywniejsze w takich grupach jak: nieaktywni zawodowo, z niższym wykształceniem, powyżej 56 roku życia. Ma to znaczenie nie tylko dla zwiększenia aktywności na rynku pracy ale równocześnie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Podobnie jak w innych krajach zdecydowanie **wzrasta znaczenie kształcenia incydentalnego**, nieformalnego. Należy dążyć by w jak największej ilości kwalifikacji, umiejętności istniała możliwość potwierdzania jej niezależnie od tego, gdzie została zdobyta (w szkole, miejscu pracy itp). W przyszłości powinien powstać spójny system, potwierdzania kwalifikacji uzyskanych drogą nieformalną w całym kraju.

³³ Za portalem netbird.pl „Budownictwo na politechnice nie gorsze od prawa na uniwersytecie”, 15.01.2010, dostępny: http://netbird.pl/a/182/34399_1

³⁴ Kierunki zamawiane – kierunki techniczne, matematyczne i przyrodnicze, wskazane przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego jako strategiczne dla rozwoju polskiej gospodarki i w związku z tym dofinansowywane z Europejskiego Funduszu Społecznego. W roku akademickim 2009/2010 na liście kierunków zamawianych znalazły się: automatyka i robotyka, biotechnologia, budownictwo, chemia, energetyka, fizyka/fizyka techniczna, informatyka, inżynieria materiałowa, inżynieria środowiska, matematyka, mechanika i budowa maszyn, mechatronika, ochrona środowiska oraz wzornictwo.

³⁵ zobacz: *Politechniki tak popularne jak uniwersytety*, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, dostępny: <http://www.nauka.gov.pl/szkolnictwo-wyzsze/szkolnictwo-wyzsze/artykul/politechniki-tak-popularne-jak-uniwersytety/>, 25.01.2010 oraz J. Grabowska, J. Błęwska, *MNiSW: Sukces, maturzyści idą na uczelnie techniczne*, 25.01.2010, dostępny: http://wyborcza.biz/biznes/1,100896,7493849,MNiSW_Sukces_maturzysci_ida_na_uczelnie_techniczne.html

Najważniejszym czynnikiem wpływającym na fakt czy osoba będzie uczyć się i rozwijać w trakcie dalszego życia zawodowego jest poziom wykształcenia, silniejszym niż wiek czy sytuacja finansowa. Zatem istotne wydaje się zatem wspieranie aspiracji ludzi młodych, pokazywanie dalszych możliwości podnoszenia poziomu wykształcenia niezależnie od rodzaju szkoły ponadgimnazjalnej.

Oczekiwania pracodawców w stosunku do absolwentów są zbieżne z prowadzoną promocją i wspieraniem kompetencji kluczowych wśród uczniów. Zatrudniający wymagają by młodzi ludzie przede wszystkim potrafili w praktyce wykorzystywać zdobytą wiedzę, nie oczekują że ich kwalifikacje zawodowe będą wystarczające na zajmowanym stanowisku. Zdecydowanie wyżej cenią kompetencje niż certyfikaty świadczące o ukończonych szkołach, kursach, szkoleniach. Zasadnym wydaje się **dalsze rozwijanie kompetencji kluczowych w ramach planowanych działań wspierających rozwój dzieci i młodzieży w Małopolsce.**